

Yhteysviranomaisen lausunnon huomioon ottaminen

Mitä lausunto koskee?	Lausunnon sisältö	Miten otettu huomioon?
Hankkeen ja ympäristön nykytilan kuvaus	Arviointiselostukseen pitää täydentää kuvausta ympäristön ja hankealueen nykytilasta (252/2017,17§)	Alueen nykytilan kuvaus on täydennetty kohtaan 3.2. Alueen nykytilan kuvaus.
	Esimerkiksi ohjelmassa ei ole kuvattu toiminta-alueen valumavedet vastaanottavien Heinsuonojan ja Mustijoen vedenlaatua ja hydrologiaa. Näitä tulee kuvata arviointiselostuksessa siinä määrin, kuin se toiminnan vaikutusalueen suhteen on tarpeellista	Kuvattu kohdan Pintavedet alakohdassa 11.4.1. Nykytila.
	Arviointiselostuksessa tulee esittää kartalla asutuksen lisäksi häiriintyvät kohteet, kuten virkistysalueet ja eläintilat	Kohdan Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys alakohdassa 11.13.1 Nykytila on teemakartta, johon on merkitty asutuksen lisäksi virkistyskohteet (golfkenttä) ja eläintilat (hevostilat)
	Arviointiselostukseen tulee kuvata hakeämpölaitoksen koko, toiminta ja lupamenettely	Hakelämpölaitoksen koko ja toiminta on kuvattu kohdassa 4.13. Energian tuotanto ja käyttö, ja lupamenettely kohdassa 8.3 Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja päätökset.
	Arviointiselostuksessa tulee täydentää hankkeen edellyttämien lupien kuvausta. Lisäksi selostuksessa tulee kuvata tehdyt toimenpideilmoitukset, alueelle jo myönnetty luvat sekä vireillä olevat lupa- ja hakemusprosessit. Selostuksessa on myös kuvattava eri menettelyjen (kaavoitus, tiesuunnitelma, YVA, luvat ja ilmoitukset) ensisijaisuusjärjestys ja hankkeen eri vaiheissa tarvittavat luvat ja suunnitelmat	Täydennykset on tehty kohtaan 8 Luvat ja päätökset.
	Mikäli vesien johtamisella voi olla vaikutusta Heinsuonojan kunnossapitoon, vesien johtamiseen on saatava joen järjestytyötä varten perustetun ojitusyhteisön suostumus. Ellei suostumusta saada, vesien johtaminen edellyttää joko ojitustoitusta tai vesilain mukaista lupaa.	Kuvattu asia kohdassa 11.4 Pintavedet.
Vaihtoehtojen käsittely	Arviointiohjelmassa kuvattu vaihtoehto VE 0 ei edusta YVA-menettelyssä edellytettyä vaihtoehtoa eli hankkeen toteuttamatta jättämistä. Arviointiselostuksessa on otettava tarkasteluun uusi VE 0, joka kuvaa nykytilassa olevan alueen	YVA-ohjelman mukainen VE 0 on muutettu vaihtoehdoksi 0+. Kohdassa 6.6. on kuvattu uusi vaihtoehto 0.

	vaikutuksia. Tässä vaihtoehdossa tulee kuvata myös alueella tähän mennessä tehdyt toimenpiteet, mukaan lukien puuston korjaus, maaston muotoilu ja maa-ainesten sijoittaminen hankealueelle ja sen ulkopuolelle. Arviointiohjelmassa kuvattu VE 0 voidaan ottaa tarkasteluun vaihtoehtona VE 0+.	
	Arviointiselostuksessa on käsiteltävä kaikkia vaihtoehtoja samalla tarkkuudella ja ne tulee esittää yhteneväisellä tavalla vertailtavuuden helpottamiseksi, ja arvioidavien hankevaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuus tulee varmistaa	Kohdassa 6 Hankkeen vaihtoehdot on esitetty vaihtoehdot yhteneväisellä tavalla sekä esitetty vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuus.
	Arviointiohjelman 2. liitteenä oleva estevaratarkastelu on huomioitava arviointiselostuksessa kunkin esitetyn vaihtoehdon osalta. Arviointiohjelmassa esitetty VE 4 kiitotien kulma pohjois-eteläsuunnassa on ristiriitainen suhteessa estevaratarkastelussa esitettyyn kiitotien linjaukseen. Arviointiselostuksessa on esitettävä vain vaihtoehdot, jotka ovat mahdollisia kiitotien pituuden osalta, eli huomioitava mastot itälänsisuunnassa. Gasum Oy:n kaasukeskuksen sijainnin osalta on huomioitava 370 m varoalue.	Kiitotien sijaintia ja kulmaa on tarkennettu. Tarkennetut suunnitelmat on esitetty kohdassa 6 Hankkeen vaihtoehdot.
Vaikutusalueen rajaus	Hankkeen vaikutusalueiden rajausta tulee tarkistaa arviointiselostukseen vastaamaan kunkin todennäköisesti merkittävän ympäristövaikutuksen todellista vaikutusaluetta	Kullekin vaikutukselle on määriteltävä oma vaikutusalueensa.
	Arviointiselostuksessa tulee huomioida hankkeen kuntarajat ylittävät vaikutukset sekä maakunnallisen tarkastelun tarve	Kuntarajat ylittäviä vaikutuksia ja maakunnallista tarkastelua on tehty vaikutusten arvioinnissa kohdissa 11.1. Yhdyskuntarakenne, maankäyttö ja kaavoitus, 11.5. Lentoliikenne sekä 11.13. Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys.
Vaikutusten selvittäminen ja merkittävyyden arviointi	Muiden vaikutusten lisäksi tulee tarkastella hankkeen ilmastovaikutuksia ja niiden merkittävyyttä	Ilmastovaikutuksia on arvioitu kohdassa 11.10. Ilmasto.
Vaikutukset maa- ja kallioperään	Betonijätteen hyödyntämiselle on Suomessa hyväksytty käytettäväksi maksimiraekoko 150 mm ja ns. MARA-asetuksen (843/2017) mukaisessa ilmoitusmenettelyssä on mahdollista hyödyntää betonijätettä, jonka raekoko on 90 mm. Arviointiohjelmassa lentokentän pohjarakenteessa hyödynnettäväksi esitetyn betonijätteen, raekoko 400 mm, ja -louheen	Hankkeen vaihtoehdoissa betonijätteen hyödyntäminen on tarkoitettu tehdä ympäristölupamenettelyn kautta, jota MARA-asetus ei koske. Kohdassa 5.2.1 Purkubetoni kuvataan kierrätysbetonin hyödyntämisen perusteet.

	hyödyntämisen perusteet on arviointiselostuksessa esitettävä yksityiskohtaisesti. Muuten toiminta voidaan katsoa betonijätteen kaatopaikaksi.	
	Arviointiselostuksessa tulee huomioida asetuksen (843/2017) edellyttämät toimet kierrätysmateriaaleja koskien talousvesikaivojen läheisyydessä, lasten leikki- paikoilla ja luonnonsuojelutarkoitukseen osoitetulla alueella (4§ kohta 5)	Hanketta ei ole tarkoitus toteuttaa MARA-asetuksen vaan ympäristölupamenettelyn kautta. Hankkeen vaikutukset pohjavesiin ja talousvesikaivoihin on kuvattu kohdassa 11.3 Maa- ja kallioperä sekä pohjavesi.
	Maantasauksen ja -täytön kuvausta on tarkennettava	Tarkennettu kuvaus on esitetty kohdassa 5.1 Rakentamisen kuvaus.
	Murskaussuunnitelma (määrä, murskauksen sijainti hankealueella ja ajan- kohta sekä kesto) sekä materiaalin mahdollinen sijoittaminen hankealueelle tai hankealueen ulkopuolelle (etenkin VE 0) on esitettävä arviointiselostuksessa	Tiedot on esitetty kohdassa 5.1. Rakentamisen kuvaus.
Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin	Arviointiselostuksessa tulee esittää arviot rakentamisen ja toiminnan aikaisista vaikutuksista vesienhoidon tavoitteisiin alapuolisissa vesimuodostumissa. Vaikutuksia tulee arvioida Ohkolanjoen (Keravanjoki) ja Hirvihaaranjoen (Mustijoki) osalta erikseen. Arviointi tulee tehdä laatu- tekijäkohtaisesti (pohjaeläimet, kalat, päällyslevät, fysikaalis-kemialliset tekijät)	Vaikutukset vesienhoidon tavoitteisiin sekä vaikutukset Ohkolanjokeen ja Hirvihaaran- jokeen on kuvattu kohdassa 11.4. Pintave- det.
	Toiminnan pintavesivaikutusten arvioin- nissa tulee ottaa huomioon sekä nor- maali- että poikkeustilanteessa aiheutu- vat vaikutukset. Poikkeustilanne voi olla esimerkiksi polttoainevuoto onnettomuu- den seurauksena.	Poikkeustilanteiden vaikutukset on kuvattu kohdassa 14.1 Toimintaan liittyvät riskit.
	Arviointiselostuksessa tulee kuvata kun- kin vaihtoehdon mukaisesti hankealu- eella muodostuvien kaikkien hule- ja jä- tevesien laatu, johtaminen, käsittelyme- netelmät ja arvio saavutettavista puhdis- tustuloksista. Myös hulevesien käsitte- lyn suunniteltujen säiliörakenteiden mi- toitus ja rakenne tulee kuvata tarkemmin sekä arvioida käsittelyn toimivuutta eri virtaamilla ja myös poikkeustilanteissa. Betonijätealueiden suotovedet voivat olla huomattavan emäksisiä. Arviointiselo- stuksessa on kuvattava alueen valumave- sien pH:n seuranta ja neutraloinnin jär- jestäminen siinä tilanteessa, mikäli hai- tallista pH:n nousua havaitaan. Arviointi- selostuksessa tulee esittää ehdotus	Hulevesien määrä ja käsittely on kuvattu kohdassa 4.11 Hulevesien käsittely. Seurantajärjestelyt on kuvattu kohdassa 14 Ehdotus haitallisten ympäristövaikutusten seurantajärjestelyistä.

	<p>seurantajärjestelyistä liittyen muihinkin mahdollisiin merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin.</p>	
	<p>Pintavesien virtaussuunnat sekä virtaussuunnan ja vesitaseen muutokset koko hankealueella alueella tehtävän maanrakentamisen seurauksena tulee kuvata arviointiselostuksessa</p>	<p>Pintavesien virtaussuunnat ja vesitaseen muutokset on kuvattu kohdassa 10.4. Pintavedet.</p>
	<p>Arviointiohjelman mukaan hulevesien vaikutuksesta talousvesikaivojen veden laatuun esitetään asiantuntija-arvio. Myös hankevaihtoehtojen vaikutus talousvesikaivojen antoisuuteen tulee arvioida.</p>	<p>Vaikutus talousvesikaivojen veden laatuun ja antoisuuteen esitetään kohdassa 11.3 Maa- ja kallioperä sekä pohjavesi.</p>
Luontovaikutukset	<p>Hankkeen toteuttaminen edellyttää hankkeen vaikutusalueella sijaitsevan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan Mustametsän Natura 2000 -alueen osalta uutta ja kaikki vaihtoehdot kattavaa luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista Natura-arviointia (Natura-arviossa on selvitettävä ja perusteltava, onko hankkeella merkittäviä vaikutuksia myös muihin lähistöllä sijaitseviin Natura-alueisiin. Natura-arvio on esitettävä ympäristövaikutusten arviointiselostuksen nähtävillä olevassa aineistossa)</p>	<p>YVA-selostuksen liitteenä 11 on Natura-vaikutusten arviointi.</p>
	<p>Arviointiselostuksessa on esitettävä eri vaihtoehtojen vaikutukset, maakuntakaavassa osoitetun viheryhteystarpeen toteutumiselle, sekä yhtenäisen metsätalousvaltaisen alueen (MLY) säilymiselle. Lisäksi on esitettävä lieventämistoimenpiteet, joilla ehkäistään haitallisia vaikutuksia maakuntatasolla.</p>	<p>Kohdassa 11.2. Kasvillisuus, eliöt ja luontokohteet on esitetty vaikutukset viheryhteystarpeen toteutumiselle ja yhtenäisen metsätalousvaltaisen alueen säilymiselle sekä haitallisten vaikutusten lieventäminen</p>
	<p>Arviointiselostuksessa on esitettävä, kuinka lintujen pesimärauha turvataan meluvaikutuksen osalta, niin rakentamisen kuin erityisesti melua aiheuttavan toiminnankin aikana (selvityksen pitää kattaa Mustametsän lisäksi muu meluvaikutuksen piiriin kuuluva lähiluonto)</p>	<p>Kohdassa 11.8. Melu on arvioitu, minkä on hankkeeseen liittyvien toimintojen äänitaso, mille alueille ääni kohdistuu. Kohdassa 11.2. Kasvillisuus, eliöt ja luontokohteet on kuvattu, miten ääni vaikuttaa lintujen pesimärauhaan Mustametsässä ja lähialueilla.</p>
Melu- ja tärinävaikutukset	<p>Rakentamisen aikainen melu tulee laskea ja esittää, louhinta ja täyttösuunnitelmaan perustuen sellaisista ajankohdista ja tilanteista, joissa melun leviäminen lähiympäristöön on merkittävintä</p>	<p>Melun taso rakentamisen eri vaiheissa ja käytön aikana on esitetty kohdassa 11.8 Melu.</p>

<p>Vaikka laskennallisesti melutasot jäävät alhaisiksi kentän ympäristössä, voi lähiympäristö kokea toiminnan häiritsevä. Lähimpien asuinrakennusten osalta on esitettävä enimmäisäänitasot sekä äänialtistustasot</p>	<p>Kohdassa 11.8 Melu kuvataan eri toimintojen äänitasot lähimpien asuinrakennusten kohdalla</p>
<p>Hankkeessa on tärkeää tuoda esille, millaisen äänenpainetason tyypilliset kentällä käytettävät lentokoneet aiheuttavat maanpinnalle, sekä tyypillisillä lentokorkeuksillaan lentokentän läheisyydessä. Lentotoiminnan vaikutusalueella olevien asuinrakennusten ääneneristyksen riittävyttä lentomelua vastaan on tarkasteltava</p>	<p>Kohdassa 11.8 Melu kuvataan, millaisen äänenpainetason tyypilliset kentällä käytettävät lentokoneet aiheuttavat maanpinnalle tyypillisillä lentokorkeuksillaan ja lentokentän läheisyydessä sekä arvioidaan asuinrakennusten äänieristyksen riittävyttä lentomelua vastaan.</p>
<p>Arviointiselostuksessa on tarkasteltava helikoptereiden arviotujen lentosuuntien aiheuttamaa melua, erityisesti enimmäismelua, kohtuullisen matkan päähän</p>	<p>Kohdassa 11.8 Melu arvioidaan helikoptereiden arviotujen lentosuuntien aiheuttamaa melua ja enimmäismelua.</p>
<p>Helikopterilentojen ja kiihdytsajojen melutason vaikutusta suhteessa suunniteltuun lasten leikkipaikkaan on syytä arvioida arviointiselostuksessa</p>	<p>Kohdassa 11.8 Melu tarkastellaan melua lastenleikkipaikalla helikopteriliikenteen ja kiihdytsajojen aikana.</p>
<p>Arviointiselostukseen tulee sisällyttää tieto, suunnitellaanko kentälle lennokkien tms. lennättämistä, tai laskuvarjohyppy- ja taitolentotoimintaa. Lennokkien kohdalla on tarkasteltava, aiheutuuko lennetyksestä naapuruussuhdelaisissa esitettyä kohtuutonta haittaa. Mahdollisen hyppytoiminnan aiheuttamaa melua ja sen toistuvuutta asutuksen yllä tulee tarkastella siltä osin, minne laskuvarjohyppyjen nousukiertolennot ja taitolentoharjoittelu voidaan ohjata niin, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa asutukselle tai loma-asutukselle.</p>	<p>Kohdassa 4.2. on kerrottu, että kentälle ei suunnitella lennokkien lennättämistä, laskuvarjohyppytoimintaa tai taitolentotoimintaa.</p>
<p>Parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT)-periaatteen mukaisesti tulee esittää lieventämistoimet, joilla melun leviämistä ympäristöön voidaan kohtuullisin kustannuksin vähentää eri toiminnoista ja eri toimintavaiheissa. Tavoitteena tulee olla, että hankkeen rakentamisen ja käytön aikainen melu leviää mahdollisimman suppealle alueelle, ei pelkästään ohjeiden täytyminen.</p>	<p>Luvun 11.8. Melu alla kohdassa 11.8.4 Haitallisten vaikutusten lieventäminen kuvataan, miten lievennetään melun leviämistä eri toiminnoissa ja eri toimintavaiheissa.</p>
<p>Tärinän osalta rakentamisessa on huomioitava maakaasuputken läheisyys ja sen aiheuttamat reunaehdot: etäisyys ja putken kohdistuva rasitus, sekä</p>	<p>Kohdassa 5.1. Rakentamisen kuvaus tuodaan esiin maakaasuputken rajoitteet rakentamiselle ja se, miten rajoitteet on otettu</p>

	rajoitukset koskien maatyttöä ja täyttökorkeuksia.	huomioon hankkeen vaihtoehtojen suunnittelussa.
Vaikutukset ilmanlaatuun	Rakentamisen aikaista pölyämistä tulee arvioida hankkeen eri vaiheissa betonin murskauksen osalta sekä maa-ainesten osalta otto- ja täyttösuunnitelman mukaisissa tilanteissa. Pölyn syntymiseen ja leviämisen estämiseen liittyvät lieventämistoimenpiteet tulee esittää arviointiselostuksessa.	Kohdassa 11.9 Ilman laatu on arvioitu rakentamisen aikaista pölyämistä ja pölyämisen lieventämistoimia.
	Hakelämpölaitoksen, hakekuljetusten ja yleisesti lisääntyvän tieliikenteen vaikutukset ilmanlaatuun on esitettävä.	Kohdassa 11.9 Ilman laatu on esitetty hankkeeseen liittyvien kuljetusten päästöt ja vaikutukset ilmanlaatuun.
Vaikutukset maankäyttöön	Hankealueella ei ole voimassa olevaa yleis- tai asemakaavaa. Voimassa olevan maakuntakaavan ratkaisu ei tue lentopaikan rakentamista. Maakuntakaavan suunnittelumääräys edellyttää, että viheryhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet. Koska hankealueelle ei ole laadittu kuntakaavaa, ovat voimassa olevat maakuntakaavat ohjeena laadittaessa yleiskaavaa tai asemakaavaa tai ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueen käytön järjestämiseksi. Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeella on välittömiä vaikutuksia kunnan yleiskaavaprosessiin. Vaikka kenttä olisi teknisesti mahdollista sijoittaa hankealueelle, ei sijainti välttämättä ole maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa, vaikutukset arvioivassa suunnittelussa mahdollinen.	Kohdassa 11.1 Yhdyskuntarakenne, maankäyttö ja kaavoitus arvioidaan, mikä on hankkeen suhde nykyisiin ja tekeillä oleviin kaavoihin ja niissä osoitettuun maankäyttöön sekä miten hanke tulisi ottaa huomioon tulevilla kaavoissa.
	Arviointiselostuksessa on kaavoituksen näkökulmasta avattava selkeästi, kentän muulle seudulliselle maankäytölle aiheuttamat rajoitukset, mukaan lukien virkistyskäyttö, eläintilat, riistanhoito, mahdolliset korkeat mastot.	Kohdassa 11.1 on esitetty kartalla lähialueen muu maankäyttö (asutus, virkistyskäyttö, eläintilat, korkeat mastot) ja arvioitu hankkeen aiheuttamat rajoitukset muulle maankäytölle.
	Lisäksi on esitettävä, mikä on hankkeen suhde kunta- ja maakuntakaavoitukseen ja erityisesti luonnosvaiheessa olevaan Uusimaa 2050 kaavaan	Kohdassa 11.1 on esitetty hankkeen suhde valmisteilla olevaan Uusimaa 2050 -kaavaan.
	Arviointiselostukseen tulee sisällyttää arvio siitä, onko kyseinen hanke maakunnallisesti merkittävä ja arvioitava eri vaihtoehtojen edellyttämää kaavasuunnittelua	Kohdassa 10.1 on esitetty arvio, onko hanke maakunnallisesti merkittävä. Kohdassa 8.3 Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja päätökset kuvataan, mitä kaavasuunnittelua hankkeen vaihtoehtot edellyttävät.

Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön	Eri vaihtoehtojen mukaisista täytöistä ja meluvallista, on esitettävä perspektiivikuvat näkymäsuuntiin esimerkiksi valtatie 25:lle.	Kohdassa 6 Hankkeen vaihtoehdot on esitetty yhdenmukaiset havainnekuvat kaikista vaihtoehdoista.
	Maakuntakaavan suunnittelumääräys edellyttää, että viheryhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa maisema-arvot. Eri vaihtoehtojen mukaisista täytöistä ja meluvallista, on esitettävä perspektiivikuvat näkymäsuuntiin esimerkiksi valtatie 25:lle. Muutokset maisemassa, sekä meluvallin ja puustoistutusten vaikutukset tulee esittää.	Kohdassa 11.7 on kuvattu, miten hanke muuttaa maisemaa ja kohdassa 11.2 miten maakuntakaavan viheryhteys on otettu huomioon.
Liikennevai- kutukset	Sekä hankkeen rakentamisen aikaiset että toiminnan aikaiset liikenteelliset vaikutukset tulee arvioida. Vaikutukset tulee arvioida koko liikenteelliseltä vaikutusalueelta. Lisäksi tulee esittää arvio liikenneverkolla hankkeen seurauksena tarvittavista parantamistoimista koskien niin moottoriajoneuvoliikennettä, joukkoliikennettä kuin kevyttä liikennettä. Myös arvio tarvittavista rakentamisen aikaisista liikenneverkon parantamistoimista, kuten rakentamisen aikaisen kulkuyhteyden järjestämisestä alueelle, tulee esittää.	Kohdassa 11.6. Tieliikenne on kuvattu liikennemäärät rakentamisen ja toiminnan aikana sekä arvioitu liikenteelliset vaikutukset. Lisäksi on esitetty arvio liikenneverkolla hankkeen seurauksena tarvittavista parantamistoimista (moottoriliikenne, joukkoliikenne, kevyt liikenne).
	Valtatie 25 kuuluu pääväyliin eli niin sanottuun runkoverkkoon, jonka palvelutasosta annettu asetus tulee voimaan 1.1.2019. Maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta annettu asetus määrää siitä, millä periaatteilla pääväyliä kehitetään. Asetus on otettava huomioon ympäristövaikutusten arvioinnissa.	Hankkeeseen liittyvän valtatie liittymän suunnittelun ja liittymän toimivuuden tarkastelun lähtökohtana on ollut valtatie nopeusrajoitus 100 km/h. Kohdassa 11.6.8. liikenteelliset vaikutukset tämä on otettu huomioon liikenteellisten vaikutusten arvioinnissa.
	Valtatie 25 kuuluu tason I pääväyliin, joilla on asetuksen mukaan turvattava pitkämatkaisen liikenteen hyvä ja tasainen matkanopeus. Nopeusrajoituksen on oltava vähintään 80 km/h. Liittymien määrän on oltava rajoitettua ja niiden on oltava sellaisia, että ne eivät merkittävästi haittaa pääsuunnan liikennettä. Nämä kriteerit ohjaavat hankealueen kulkuyhteyden suunnittelua.	Liittymä on suunniteltu siitä lähtökohdasta, että valtatie nopeusrajoitus 100 km/h.
	Arviointiohjelman kohtaa, jossa käsitellään hankkeen edellyttämiä suunnitelmia, lupia ja päätöksiä tulee täsmentää siltä osin kuin siinä käsitellään tiesuunnitelman laadintaa. Hankealueelta haluttaisiin liittyä valtatielle 25. Tämä edellyttää tiesuunnitelman laadintaa, sillä	Hankesuunnitelmaan sisältyy tiesuunnitelman tekeminen liittymää varten. Tämä on lähtökohtana YVA-selostuksessa liikenteellisten vaikutusten arvioinnissa.

	runkoverkkoon kuuluville maanteille pääsystä voidaan määrätä vain tiesuunnitelmassa (laki liikennejärjestelmästä ja maanteista, 37 §). Edellinen tulee tämentää tiesuunnitelman laadinnan perusteeksi arviointiohjelmaan.	
	Ympäristövaikutusten arvioinnissa on otettava huomioon Valtatie 25 Hango–Mäntsälä -kehittämisselvitys (2011), jossa hankealueen kohdalle on osoitettu uusi keskikaiteellinen ohituskaista, sekä tekeillä oleva kehittämisselvityksen päivitys	Kehittämisselvityksen päivityksen luonnos otetaan huomioon hankkeen suunnittelussa ja hankkeen liikenteellisten vaikutusten arvioinnissa.
	Mahdollisen rekkaparkin osalta tulee selvittää, soveltuuko sijainti rekkaparkille muun muassa raskaan liikenteen kuljetusreittien suhteen. Rekkaparkin sijoittamisen selvittämisessä tulee tehdä yhteistyötä Uudenmaan ELY-keskuksen liikennevastuun alueen kanssa	Kohdassa 11.6. Tieliikenne on kuvattu rekkaparkin sopivuutta hankealueella. YVA-selostuksen laatimisen yhteydessä pidetään palaveri ELY-keskuksen liikennevastuun alueen kanssa, jossa käydään läpi rekkaparkin sijoittamismahdollisuuksia.
	Tapahtumien tuottama liikennemäärä ja sen edellyttämät tilapäiset liikennejärjestelyt, kuten bussikuljetukset alueelle sekä tapahtumien aikainen pysäköintipaikkojen tarve ja sijoittaminen, tulee arvioida	Kohdassa 11.6. on arvioitu tapahtumien tuottama liikennemäärä ja sen edellyttämät liikennejärjestelyt.
	Ympäristövaikutusten arvioinnissa on selvitettävä, soveltuuko leikkipaikaksi osoitettu alue tähän tarkoitukseen melun ja ilmanlaadun näkökulmasta	Kohdassa 11.8. on kuvattu leikkipaikaksi osoitetun alueen äänitaso ja sen soveltumisen leikkipaikaksi sekä mahdollisuus haittojen lieventämiseen. Kohdassa 11.9 on kuvattu ilman laatu
Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja ympäristöön	Arviointiselostuksessa tulee selvittää, kuinka huomioidaan melu- ja ilmanlaatuvaikutukset ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen, asumiseen ja alueen virkistyskäyttöön ja harrastustoimille sekä haitat vapaa-ajanasunnoille	Kohdassa 11.13 Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys on kuvattu hankkeen aiheuttamat melu- ja ilmanlaatuvaikutukset ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen, asumiseen, virkistyskäyttöön ja harrastustoimille ja vapaa-ajanasunnoille.
	Arviointiselostuksessa tulee tuoda esille mahdollisuudet korvaavan talousveden saantiin. Tämä koskee myös paikallisten yrittäjien, yhteisöjen ja vapaa-ajan asuntojen talousvettä	Kohdassa 4.12 on tuotu esiin mahdollisuus korvaavan talousveden saantiin.
	Arviointiselostuksessa on kuvattava selkeästi ihmisten elinoloihin kohdistuvat merkittävät haitat ja haittojen lieventämistoimenpiteet	Kohdassa 11.13. on tuotu esiin selkeästi ihmisten elinoloihin kohdistuvat merkittävät haitat ja haittojen lieventämistoimenpiteet.
Yhteisvaikutukset	Yhteisvaikutuksia muuhun ympäristön lentotoimintaan (Vihti, Hyvinkää, Hango,	Kohdassa 11.5 on kuvattu hankkeen vaikutuksia ympäristön lentotoimintaan (Vihti, Hyvinkää, Hango, Pyhtää, Helsinki-Vantaa).

	Pyhtää, Helsinki-Vantaa) on käsiteltävä arviointiselostuksessa.	
	Vaikutukset Gasumin maakaasurunkoputkeen on arvioitava sekä normaali- että poikkeustilanteissa.	Kohdassa 11.14 Yhteisvaikutukset on arvioitu vaikutukset Gasumin maakaasurunkoputkeen sekä normaali- että poikkeustilanteissa.
	Yhteisvaikutukset mahdollisen Destian maanottoluvan kanssa täytyy arvioida osana hankealueen läpi kulkevan tien käyttöä.	Arvioidaan hankkeen vaikutus mahdollisiin hankealueen läpi kulkeviin maa-aineskuljetuksiin
	Ohjelmassa todetaan, että Heinsuonojan ja sitä ympäröivän ojaverkoston kunnosta vastaavat ojitusyhteisöt. Asiaa tulee arviointiselostukseen tarkentaa. Hirvihaaranjoen järjestelytyötä varten vuonna 1965 perustetun yhteisön kuivatusalue alkaa noin 500 metrin päässä hankealueesta. ELY-keskuksen tietojen mukaan yhteisöä ei ole lakkautettu. Näin ollen yhteisö vastaa uoman kunnossapidosta kuivatusalueellaan siten kuin vesilain 5 luvun 8 §:ssä säädetään.	Kohdassa 11.4 on kuvattu Heinsuonojan ojitusyhteisön toimintaa.
Toiminnan aikaiset riskit	Vaikka lentokentällä ei käytetä jäänestoaaineita, on hankealueelle suunnitteilla mm. polttoaineen jakelupisteitä, joilla voi olla maaperään tai vesistöihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia, jos polttoainetta pääsee vuotamaan maaperään.	Kohdassa 14 on kuvattu polttoaineen jakeluun liittyviä riskejä.
	Arviointiselostuksessa selvitetään lentoturvallisuuden osalta lentokorkeudelle sijoittuvien mastojen sijainti, sekä aiheutuuko läheisen ampumaradan käytöstä riskiä lentotoiminnalle.	Kohdassa 14 on kuvattu lentoturvallisuuden liittyviä riskejä, jotka liittyvät mastoihin ja ampumarataan.
	Arviointiselostuksessa tulee selvittää, kuinka vältetään ylilentojen aiheuttamilta vaaratilanteilta, noin 1 km etäisyydellä sijaitsevan Gasumin maakaasuaseman yllä ja läheisyydessä.	Kohdassa 14 on kuvattu, kuinka vältetään ylilentojen aiheuttamilta vaaratilanteilta, Gasumin maakaasuaseman yllä.
Muita huomioita	Arviointiselostuksessa tulee arviointiohjelmassa esitettyä yksityiskohtaisemmin kuvata arviointiselostuksen laatijoiden pätevyyttä	Kohdassa 16 on tiedot arviointiselostuksen laatijoiden pätevyydestä.
	Kaikissa kartoissa tulee olla kuvateksti, lähde ja mittakaava sekä selite, jotka näkyvät selkeästi	Karttoihin on täydennetty kuvatekstit, lähde, mittajana ja selitteitä on suurennettu.

	Alueesta esitettävien valokuvien kuvatekstiin on syytä lisätä kuvausajankohta	Kuvausajankohta on lisätty valokuvien kuvateksteihin.
	Arviointiohjelmaa ja –selostusta koskevien luontoselvitysten ja virtuaalimallien julkinen saatavuus on varmistettava	Linkkien toimivuus on tarkistettu.
Vaikutusten seuranta	Arviointiselostuksessa tulee esittää ehdotus merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin liittyvistä seurantajärjestelyistä.	Kohdassa 15 on esitetty ehdotus haitallisten ympäristövaikutusten seurantajärjestelyistä.